

## JAPANESE ZELDZAME HUISDIERRASSEN

door A.T. Clason, Biologisch-Archaeologisch Instituut, Poststraat 6, 9712 ER Groningen.

In maart van dit jaar maakte ik op uitnodiging van de 'Japan Society for the Promotion of Science' een reis door Japan. Op het programma stond daarbij ook een bezoek aan een aantal origineel Japanse huisdierrassen. De laatste restanten van deze rassen komen nog voor in uithoeken van het land, meest op kleine eilanden in het Zuiden en Westen en op Hokkaido in het Noorden. Mijn reis ging dan ook van Hokkaido in het Noorden tot het eilandje Jonaguni in de buurt van Taiwan in het Zuiden (afb. 1).

1. De kaart van Japan met de genoemde plaatsen.

Hokkaido ligt zuidelijker dan Nederland maar het is er veel kouder. In maart vóór het nog en lagen er dikke lagen sneeuw. Het is een mooi vulkanisch eiland, dat pas in de tweede helft van de vorige eeuw door de Japanners ten dele ontgonnen is en in cultuur gebracht. De Ainu's, de oorspronkelijke bewoners van Japan, trokken zich na ca. 300 v. Chr. geleidelijk op Hokkaido terug na het binnendringen van bevolkingsgroepen van het vaste land die de rijstcultuur meebrachten. De Ainu's leefden tot de vorige eeuw als jagers en verzamelaars. Tegenwoordig is er geen plaats meer voor hen op Hokkaido en zijn er slechts enkele kleine groepen overgebleven. Westers uitziende boerderijen, weiden en Holstein runderen bepalen mede het gezicht van het in cultuur gebrachte deel van het land. Hoogwaardige Holstein koeien produceren veel melk, waar ook kaas van wordt gemaakt. 'Melk moet' zou ook een kreet van Hokkaido kunnen zijn. Voor ons ongewoon is dat de runderen ook 's winters buiten worden gehouden. Een afdak beschermt het voer, maar biedt de dieren zelf geen bescherming tegen de kou (afb. 2).

2. Shintoku Animal Husbandry Experimental Station, 7 maart 1987. Runderen in de sneeuw

Het Shintoku Animal Husbandry Experiment Station hield niet alleen Holstein vee maar ook Hereford en Aberdeen Angus runderen. Daarnaast werden 73 runderen van het Japanse ras gehouden, kleine, zwarte dieren. Deze worden ook wel Japanese Black of in het Japans Wagyu runderen genoemd (afb. 3).

3. Shintoku Animal Husbandry Experimental Station, 7 maart 1987. Japans rund.

Enkele van deze dieren werden ook gehouden door de 'Obihiro University of Agriculture and Veterinary Medicine' in de stad Obihiro. De Holstein koeien geven 35 liter melk per dag of 9000 liter per jaar.

Het 'Shintoku Animal Husbandry Experimental Station' hield ook een kleine kudde van het Hokkaido paard, dat vorige eeuw met de Japanse emigranten naar Hokkaido kwam en gebruikt werd als last- en werkdier bij het rooien van de bossen en het ontginnen van het land. Deze dieren die een schofthoogte van 125-127 cm hebben komen in verschillende kleuren voor (afb. 4).

4. Shintoku Animal Husbandry Experimental Station, 7 maart 1987. Het Hokkaido paard met Drs. Sahara en Nakano

Ook op Hokkaido zag ik Ainu honden in een kennel nabij Obihiro (afb. 5).

5. Obihiro, 7 maart 1987. Ainu hond

Dit zijn de originele honden van de Ainu's, die voor de jacht gebruikt werden. Ook nu nog worden ze voor dit doel gebruikt en als waakhonden gehouden. De

dieren die ik in Obihiro zag hadden een schofthoogte van ca. 45 cm en een lichtblonde en lichtbruine vacht. Volgens Elseviers hondengids (Gondrexon - Ives Brown, 1977) komen ze in twee schofthoogten voor van 50 en 41 cm. De pups werden verkocht voor 15.000 tot 20.000 yen, ongeveer f 200,-- tot f 280,-- per stuk.

Geheel in het Zuiden liggen de Ryu-Kyu eilanden met een subtropisch klimaat. Eén van de eilanden is Okinawa dat bekend werd in de tweede wereldoorlog omdat het de Amerikanen veel moeite kostte dit eiland te veroveren. De Ryu-Kyu eilanden bleven tot in 1972 onder Amerikaans bestuur, maar werden daarna aan Japan teruggegeven. Een van de bezienswaardigheden van Okinawa zijn de stieren die gebruikt worden voor stierengevechten (afb. 6).

6. Okinawa vechtstier, 19 maart 1987.

Deze gevechten hadden oorspronkelijk een sacraal karakter, maar zijn nu volksvermaak. Twee stieren, die door hun eigenaar aan een touw worden vastgehouden en die de dieren ophitsen en aanmoedigen, vechten tegen elkaar. Helaas heb ik alleen maar video-opnamen van enkele gevechten kunnen zien. De dieren slaan met de koppen tegen elkaar en geven elkaar stompen in de flank. Een gevecht duurt totdat één stier het opgeeft en er vandoor gaat. De overwinnaar met zijn eigenaar in de arena achterlatend. De stieren die ik gezien heb waren donkere dieren met wollig iets kroezend haar op de kruin. Een lichte bult duidt waarschijnlijk niet op zebu-invloed, een duidelijke halskwab ontbreekt. Hoe de fok precies gaat is mij niet duidelijk geworden. Koeien zouden worden aangekocht van het eiland Toko-no-Shima. Het eiland Okinawa telde nog ongeveer 700 stieren.

Nog verder zuidelijk werden op het eiland Ishigaki kleine donkere koeien gehouden. Deze vertoonden geen zebu-invloeden (afb. 7).

7. Rund van Ishigaki, 20 maart 1987.

Ook zag ik hier heel kleine paardjes (afb. 8)

8. Paard van Ishigaki, 20 maart 1987.

en twee zwarte varkens die niet tot opstaan te bewegen waren (afb. 9).

9. Varkens van Ishigaki, 20 maart 1987.

Of deze dieren een ras vertegenwoordigden is mij niet duidelijk geworden. Zover te zien zouden het ook wilde dieren kunnen zijn.

Op het zuidelijkste eiland Yonaguni met een bevolking van ongeveer 2000 zielen woonde de heer I. Tamoto, eigenaar van een kudde van kleine, donkerbruine paarden en een kudde van kleine, broodmagere, zwarte runderen. Ondanks dat hij het druk had met zijn campagne tot verkiezing als burgemeester van het eiland, was hij toch bereid iets te vertellen over de paarden en runderen. Volgens hem waren er vijf oorspronkelijke Japanse paarderassen, te weten:

1. het Yonaguni paard - schofthoogte ca. 1.10-1.18 m
2. het Tokara paard
3. het Misaki paard (uitgestorven) - schofthoogte ca. 1.20 m
4. het Kiso paard (uitgestorven) - schofthoogte Ca. 1.20 m
5. het Dosanko Hokkaido paard - schofthoogte ca. 1.25-1.32 m

Bij het Yonaguni paard en ook het Tokara paard zou de kop relatief groot zijn. Als ik het goed heb begrepen werden de dieren volgens de heer Tamoto gehouden om

het ras te behouden. Financiële ondersteuning werd door de regering en door de Japanese Horse Racing Association gegeven. Het initiatief tot het behoud ging echter uit van de eigenaren. Geen van de Yonaguni dieren was nog raszuiver volgens de heer Tamoto (afb. 10).

10. Paarden op Yonaguni, 20 maart 1987.

Mason (1969) spreekt van de "Tokara pony; small (island) var. of Japanese native; Southeast Asia pony type". Hayashida (1978) vergelijkt de Tokara paarden met de kleine paarden uit de Indonesische Archipel. Mason (1969) deelt de Japanse paarden ook in als: "smaller island type" (Taishu pony van het eiland Tsushima I en de Tokara pony) en een "larger mainland type", waartoe de Hokkaido, Kiso en Nanbu zouden behoren. De laatste uit Noordoost-Honshu.

Volgens de heer Tamoto waren er ook drie Japanse runderrassen, te weten:

1. Japans zwart - Kuroge-washu, een witte buik wijst op kruising met buitenlands vee
2. Japans rood - Akage-washu, werd gekruist met Europese rassen
3. Japans korthoornig - Tankaku-shu, werd gekruist met Angus vee

Volgens Mason (1969) komt het 'Japanese black', 'Japanese brown' en 'Japanese polled' voor. Van Japans vee - Wagyu, zouden op Yonaguni nog slechts enkele stuks raszuiver voorkomen. Bij het bekijken van de kudde paarden en runderen (ab. 11)

11. Het rund van Yonaguni, 20 maart 1987.

kan de heer Tamoto er geen met zekerheid aanwijzen. Het bijeendrijven van de kudde gebeurde met jeeps en motorfietsen, die luid toeterend achter de dieren aanreden.

Volgens de heer Tamoto zou er ook nog een inheems geiteras op Yonaguni voorkomen, dat evenwel geen naam had. Of de twee zwarte en twee witte dieren die we laat op de middag tegenkwamen hiertoe behoorden is niet te zeggen.

Het laatste ,kleine eiland dat bezocht werd was Mi-shima dat ten westen van Honshu, 45 km uit de kust van de havenstad Hagi, in de Japanse Zee ligt. Het Mi-shima rund zou het enige nog werkelijk raszuivere Japanse rund vertegenwoordigen. Het is een betrekkelijk klein, zwart rund, dat vroeger door de boeren van Mi-shima werd gebruikt voor het trekken van wagens, eerst met ijzeren later met rubber wielen, en bewerken van het land (zie voorplaat). Volgens de heer Tadā, één van de dertien eigenaren van Mi-shima runderen op het eiland, waren er aan het eind van W.O. II nog 500 runderen. Hoewel het Mi-shima vee in 1928 al als nationaal monument geregistreerd werd, liep het aantal na de oorlog, toen het werd vervangen door auto's en tractoren, toch sterk terug. In 1967 werd daarom een vereniging tot het behoud van het Mi-shima rund opgericht - Ten Nen-Kinen Butsu Mishima-Ushi Heron Kai. Deze vereniging heeft dertien leden, die elk 3-5 Mi-shima runderen bezitten. In totaal waren er in maart 1987 nog 48 koeien en kalveren en twee stieren. De heer Tadu bezit zelf één stier, drie koeien, één net geboren koekalf en een Ca. een halfjaar oud stierkalf. Als ik het goed heb begrepen is er ook nog sperma voorradig van een stier die 12 jaar geleden gestorven is en van een tweede stier. Voor het onderhoud van elke koe ontvangt de eigenaar jaarlijks 30.000 yen en voor een stier 600.000 yen, 10.000 yen was in maart 1987 ca. f 140,--. Deze bedragen zijn echter te laag om het onderhoud te dekken, de eigenaar meet erop toelagen.

Het Mi-Shima rund en de Mi-Shima vlieger. Waterverf van een lokaal (?) artiest.

De Mi-shima runderen van de heer Tada stonden in een klein, donker schuurtje. Ze kwamen weinig buiten en het voedsel werd van het vaste land aangevoerd. Volgens Mason (1969) behoort het Mi-shima rund tot de zeburunderen, maar dit lijkt mij gezien de habitus van de dieren onjuist. Felius (1985) beschouwt het als een taurine rund, dat mogelijk van Korea werd ingevoerd. Een toepassing van het Mi-shima rund kreeg ik na terugkeer naar het vaste land in de stad Hagi te zien. Hier werden zogenaamde

Kenrangyu runderen gefokt voor de slacht. Dit zijn kruisingen tussen Mi-shima stieren en Holstein koeien. De runderen van de firma Midorya werden in grote vierkante stallen gehouden, waar ze los liepen en ver in de mest wegzakten.

Het is pas sedert een eeuw dat Japanners rundvlees eten. Het gebruik is na de oorlog sterk toegenomen. Het vlees dat de Japanner het meest op prijs stelt is geheel met vet dooraderd en heeft een vette rand. De kruising tussen het Mi-shima rund en Holstein vee leverde runderen met dit kwaliteitsvlees.

Een probleem bij al de bezoeken en gesprekken was dat de fokkers geen Engels spraken en dat er steeds een Japanse collega voor vertaling van het Japans in het Engels moest zorgen, een taal die voor geen van ons beiden de eigen taal is. Het is mogelijk dat als gevolg hiervan sommige dingen niet geheel juist zijn overgekomen, maar de hoofdzaken waarschijnlijk wel.

Noot

Mw. M. Felius tekent hierbij aan dat de huidige Japanse productierassen ontstaan zijn uit kruisingen met sinds 1872 ingevoerde West-Europese productierassen.

Japans zwart, 85%

Japansbruin, 12%

Japans korthoorn, 0,2%

Japans hoornloos, 2,0%

Literatuur

Felius, M., 1985. Genus Bos. Cattle breeds of the world. U.S.A.

Gondrexon, A. - Ives Browne, 1977. Elseviers hondengids. 4e druk.

Hayashida, S., 1978. The study of the tradition of the Japanese domestic horse breeds (in Japans met namen in het Engels).

Mason, I.L., 1969. A world dictionary of livestock breeds types and varieties. 2nd ed. Farnham Royal, Bucks, England, Commonwealth Agricultural Bureaux.